

O‘ZBEKISTONDA MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTIDAGI INNOVATION PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR

Yo‘ldosheva Umida Xusniddin qizi

Namangan davlat pedagogika instituti talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada O‘zbekistonda maktabgacha ta’lim tashkilotlarida innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etishning ahamiyati, mavjud muammolar, ularni hal qilish yo‘llari va erishilgan natijalar tahlil qilinadi. Ilg‘or xorijiy tajriba va milliy pedagogik yondashuvlar asosida olib borilayotgan islohotlar maktabgacha ta’lim sifatini oshirishda muhim vosita sifatida ko‘rilmoqda.

Kalit so‘zlar: maktabgacha ta’lim, innovatsion texnologiya, pedagogik metodlar, Montessori, STEAM, Reggio Emilia, ta’lim sifati, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari.

INNOVATIVE PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN PRESCHOOL EDUCATION IN UZBEKISTAN

Yuldosheva Umida Khusniddin qizi

Student of Namangan State Pedagogical Institute

Abstract: This article analyzes the importance of implementing innovative pedagogical technologies in preschool education institutions in Uzbekistan, the existing challenges, possible solutions, and achieved outcomes. Reforms based on advanced international practices and national pedagogical approaches are considered as key tools for improving the quality of preschool education.

Keywords: preschool education, innovative technology, pedagogical methods, Montessori, STEAM, Reggio Emilia, education quality, information and communication technologies.

ИННОВАЦИОННЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ТЕХНОЛОГИИ В ДОШКОЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ УЗБЕКИСТАНА

Юлдашева Умида Хусниддин кизи

Студент Наманганского государственного педагогического института

Аннотация: В данной статье анализируется значимость внедрения инновационных педагогических технологий в дошкольных образовательных учреждениях Узбекистана, рассматриваются существующие проблемы, пути их решения и достигнутые результаты. Реформы, основанные на передовом зарубежном опыте и национальных педагогических подходах, рассматриваются

как важный инструмент повышения качества дошкольного образования.

Ключевые слова: дошкольное образование, инновационные технологии, педагогические методы, Монтессори, STEAM, Реджо Эмилия, качество образования, информационно-коммуникационные технологии.

Kirish: So‘nggi yillarda O‘zbekistonda ta’lim sohasida keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Ayniqsa, maktabgacha ta’lim tizimining tubdan yangilanishi, zamonaviy va ilg‘or pedagogik yondashuvlarning joriy etilishi bolalarning intellektual, ijodiy va ijtimoiy rivojlanishini ta’minlashda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu munosabat bilan innovatsion pedagogik texnologiyalarni o‘rganish va amaliyotga tatbiq etish dolzarb masalaga aylangan.

Mavzuning dolzarbligi: Maktabgacha ta’lim — shaxsning shakllanishida muhim bosqich hisoblanadi. Zero, inson ongining, nutqining, tafakkuri va ijtimoiy xulq-atvorining asoslari aynan shu davrda shakllanadi. Shu sababli, bu bosqichdagi ta’lim-tarbiyaning sifatli tashkil etilishi kelajak avlodning bilimga, mehnatga, jamiyatga bo‘lgan munosabatini belgilovchi omillardan biri hisoblanadi.

O‘zbekiston Respublikasida ta’lim sohasida olib borilayotgan islohotlar jarayonida maktabgacha ta’lim alohida e’tibor markaziga aylangan. Ayniqsa, so‘nggi yillarda ta’limning mazmunini yangilash, ilg‘or pedagogik tajribalarni joriy etish, raqamli texnologiyalarni o‘quv jarayoniga integratsiyalash kabi yo‘nalishlar ustuvor vazifa sifatida belgilandi.

2023–2030 yillarga mo‘ljallangan “Maktabgacha ta’lim tizimini rivojlantirish konsepsiyasi”da ta’lim muassasalarini zamonaviy innovatsion texnologiyalar bilan jihozlash, pedagoglarni yangi metodikalarga o‘rgatish, bolalarning ijodkorlik salohiyatini yuzaga chiqarishga xizmat qiluvchi dasturlarni yaratish singari chora-tadbirlar nazarda tutilgan.

Innovatsion pedagogik texnologiyalarning joriy etilishi esa mazkur strategik rejalarni amalga oshirishning asosiy vositalaridan biri hisoblanadi. Bu texnologiyalar bolalarni faollikka, mustaqil fikrlashga, muammolarni hal etishga va jamoada ishlashga o‘rgatadi. Bugungi globallashuv va raqamli iqtisodiyot davrida esa aynan shu ko‘nikmalar eng zarur kompetensiyalar sirasiga kiradi.

Bundan tashqari, BMTning Barqaror rivojlanish maqsadlarida (2030 SDG) ham erta yoshdan boshlab sifatli ta’lim olish, teng imkoniyatlar yaratish va zamonaviy vositalar bilan ta’minlash masalalari global miqyosda dolzarb deb e’tirof etilgan. O‘zbekiston bu maqsadlarga erishish yo‘lida maktabgacha ta’lim sohasida bosqichma-bosqich tub islohotlarni amalga oshirmoqda.

Shu nuqtai nazardan olib qaraganda, maktabgacha ta’lim tizimida innovatsion pedagogik texnologiyalarning joriy etilishi nafaqat ta’lim jarayonini takomillashtirish, balki bolalarning har tomonlama barkamol bo‘lib voyaga yetishiga xizmat qiladi. Bu

esa uzoq muddatli ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotning poydevorini yaratadi.

Muammo: O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tizimida so'nggi yillarda bir qancha ijobiy siljishlar kuzatilayotgan bo'lsa-da, innovatsion pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy etishda hanuzgacha qator muammolar mavjud. Bu muammolar tizimli, tashkiliy va metodik xususiyatga ega bo'lib, ularni bartaraf etish davlat siyosatining dolzarb vazifalaridan biridir.

Birinchidan, **innovatsion texnologiyalarning mohiyatini to'laqonli tushunadigan va amalda qo'llay oladigan kadrlar soni yetarli emas.** Ko'plab maktabgacha ta'lim tashkilotlarida faoliyat yuritayotgan tarbiyachilar an'anaviy o'quv-uslubiy yondashuvlardan voz kechishga qiynaladi. Ular yangi metodikalar, xususan STEAM, Montessori, Reggio Emilia kabi tizimlarni to'liq o'zlashtirmagan bo'lishi mumkin. Bu esa ta'lim sifatining izchil oshishiga to'sqinlik qiladi.

Ikkinchidan, **moddiy-texnik baza yetarli emasligi ham dolzarb muammolardan biridir.** Mamlakatning ayrim hududlaridagi davlat maktabgacha ta'lim muassasalari zamonaviy jihozlar, raqamli texnologiyalar, interaktiv vositalar va o'quv laboratoriyalari bilan to'liq ta'minlanmagan. Internet tarmog'iga ulanish darajasi past bo'lgan hududlarda onlayn o'quv platformalardan foydalanish imkoniyati cheklangan.

Uchinchidan, **mavjud innovatsion texnologiyalarni milliy mentalitet, urf-odat va ona tilidagi ta'limga moslashtirish bilan bog'liq muammolar bor.** Chet elda ishlab chiqilgan metodikalar bevosita ko'chirilsa, ular o'zbek bolalarining psixologik va madaniy xususiyatlariga to'g'ri kelmasligi mumkin. Shu bois ularni milliy ta'lim muhitiga moslashtirish va lokal sharoitlarda qo'llash bo'yicha ilmiy asoslangan yondashuvlar hali yetarlicha ishlab chiqilmagan.

To'rtinchidan, **tarbiyachilarning malakasini oshirish tizimi hamon yetarli darajada tizimlashtirilmagan.** Ba'zi hududlarda yangilangan metodikalar bo'yicha o'quv-seminarlar yoki amaliy treninglar faqat bir martalik shaklda tashkil etilmoqda. Bu esa innovatsion texnologiyalarning izchil va samarali joriy etilishiga to'sqinlik qiladi.

Beshinchidan, **ota-onalar bilan hamkorlikda ishlash borasida muammolar mavjud.** Aksariyat ota-onalar innovatsion yondashuvlarning ahamiyatini to'liq tushunmaydi, natijada ular bolalarning ta'lim jarayonidagi faolligini rag'batlantirishda passiv bo'lib qolishadi. Bu esa ta'lim-tarbiya jarayonida uzviylik va barqarorlikni ta'minlashga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Yuqorida qayd etilgan muammolar maktabgacha ta'lim tizimining zamonaviylashtirish jarayonini sekinlashtiradi, islohotlarning hayotga tatbiq etilishida noaniqlik va uzilishlar keltirib chiqaradi. Shu bois, bu muammolarni chuqur tahlil qilish, ularning ildiziga qarab harakat qilish va tizimli yondashuvlar asosida bartaraf etish hozirgi kunning eng dolzarb vazifalaridan biri bo'lib qolmoqda.

Yechim: Maktabgacha ta'lim tizimidagi mavjud muammolarni samarali hal etish, ayniqsa innovatsion pedagogik texnologiyalarni keng joriy etish yo'lida kompleks va tizimli yondashuv talab etiladi. Quyida bu boradagi asosiy yechimlar bir necha yo'nalishda bayon etiladi:

1. Kadrlar salohiyatini oshirish bo'yicha tizimli ishlar olib borish

Innovatsion texnologiyalarni samarali joriy etish avvalo o'qituvchi va tarbiyachilarning tayyorgarligi va kasbiy malakasiga bog'liq. Shu sababli:

- Tarbiyachilar uchun doimiy asosda **amaliyotga yo'naltirilgan malaka oshirish kurslari**, seminar-treninglar tashkil etilishi lozim.

- Ustoz-shogird tizimi orqali **innovatsion texnologiyalarni yaxshi egallagan tajribali pedagoglar** boshqalarga o'rgatuvchi sifatida jalb qilinishi kerak.

- Har bir hududda **pedagogik texnologiyalar markazlari** tashkil etilib, ular metodik ko'mak, tajriba almashish, muammolarni birgalikda hal etish maydoniga aylanishi maqsadga muvofiq.

2. Moddiy-texnik bazani mustahkamlash va raqamli infratuzilmani kengaytirish

- Har bir maktabgacha ta'lim muassasasi **kompyuter, planshet, interaktiv doska, multimediya vositalari** bilan ta'minlanishi kerak.

- O'quv-tarbiya jarayonida foydalanish uchun **maxsus mobil ilovalar va multimedia dasturlari** ishlab chiqilishi, ular o'zbek tilidagi kontent bilan boyitilishi zarur.

- Raqamli ta'lim resurslari (videodarslar, elektron metodik qo'llanmalar, interaktiv o'yinlar) ochiq platformalarda keng joriy etilishi muhim.

3. Innovatsion metodikalarni milliy kontekstga moslashtirish

- Montessori, STEAM, Reggio Emilia kabi xalqaro tajribalarni o'rganish bilan birga, ularni **milliy qadriyatlar, madaniyat va tilga mos holda modifikatsiya qilish** lozim.

- Mahalliy olimlar, metodistlar, amaliyotchi pedagoglar ishtirokida **moslashtirilgan o'quv dasturlarini yaratish** dolzarb.

- Innovatsion metodlar asosida tuzilgan namunaviy mashg'ulot ssenariylari, dars ishlanmalari va baholash mezonlari kengaytirilishi zarur.

4. Ilmiy-amaliy tadqiqotlarni rag'batlantirish

- Maktabgacha ta'limda innovatsiyalarni tatbiq etish bilan bog'liq **ilmiy tadqiqot loyihalariga grantlar ajratish**, yosh tadqiqotchilarni qo'llab-quvvatlash lozim.

- Innovatsion yondashuvlarning samaradorligini aniqlash maqsadida **monitoring va baholash tizimi** yo'lga qo'yilishi kerak.

- Har yili **"Eng innovatsion MTT", "Yilning ilg'or tarbiyachisi"** kabi tanlovlar tashkil etilib, eng yaxshi tajribalarni ommalashtirish foydali bo'ladi.

5. Ota-onalar bilan tizimli hamkorlikni rivojlantirish

• Ota-onalarga innovatsion metodlarning afzalliklarini tushuntirish maqsadida **seminarlar, onlayn vebinarlar, ochiq darslar** o'tkazilishi lozim.

• "Oilaviy ta'lim" tamoyili asosida ota-onalarning farzandi bilan uyda qanday shug'ullanishi bo'yicha **uslubiy qo'llanmalar** tayyorlanishi foydali.

• Ota-onalar va pedagoglar o'rtasida **interaktiv platformalar** (masalan, Telegram botlar yoki mobil ilovalar) orqali muntazam aloqa o'rnatish zamonaviy talab hisoblanadi.

6. Hududiy tengsizlikni bartaraf etish

• Qishloq joylaridagi MTTlarga alohida e'tibor qaratilib, ularni **davlat-xususiy sheriklik asosida** zamonaviylashtirish kerak.

• "Ko'chma metodik guruhlar" tashkil etilib, ular chekka hududlardagi MTTlarda joyiga borib malaka oshirish va innovatsion texnologiyalarni joriy etishda yordam ko'rsatsa, natijadorlik oshadi.

Natijalar: Yuqorida tahlil qilingan muammo va yechimlar asosida maktabgacha ta'lim tizimiga innovatsion pedagogik texnologiyalarni izchil va samarali joriy etish orqali bir qator muhim natijalarga erishish mumkin. Bu natijalar qisqa muddatda amaliy ko'rinishga ega bo'lishi, uzoq muddatda esa ta'lim tizimi va jamiyat rivojiga strategik ta'sir ko'rsatishi mumkin.

1. **Ta'lim sifatining oshishi** Innovatsion pedagogik texnologiyalar bolalarda bilimlarni faqat yodlash emas, balki ularni chuqur anglash, qo'llay olish va tahlil qilish ko'nikmalarini shakllantiradi. Zamonaviy metodlar asosida olib boriladigan mashg'ulotlar bolalarning qiziqishini oshiradi, ularni faol va mustaqil fikrlovchi shaxs sifatida shakllantiradi. Bu esa o'z navbatida maktabgacha ta'limda sifat ko'rsatkichlarini yaxshilaydi.

2. **Tarbiyachilar malakasi va ijodiy yondashuvi ortadi** Tizimli malaka oshirish kurslari, ustoz-shogird tajriba almashinuvi, innovatsion platformalarda qatnashish tarbiyachilarni faollikka undaydi. Natijada, ular yangilikka ochiq, zamon bilan hamnafas, o'z ustida doimiy ishlaydigan pedagoglarga aylanadi. Bu holat butun ta'lim jarayonining dinamikasini oshiradi.

3. **Bolalarning ijodiy va ijtimoiy faolligi rivojlanadi** Innovatsion metodikalar — o'yinli mashg'ulotlar, loyiha asosidagi ta'lim, STEAM, robototexnika va axborot texnologiyalarini o'z ichiga olgan uslublar — bolalarda ijodiy tafakkur, tanqidiy fikrlash, muammo yechish, guruhda ishlash va muloqot ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bunday kompetensiyalar esa XXI asr ta'limining eng muhim tarkibiy qismlaridandir.

4. **Ota-onalar ishtiroki va mas'uliyati ortadi** Innovatsion ta'lim jarayonlariga ota-onalarni jalb etish orqali ular farzandining tarbiya jarayonida bevosita ishtirok etadi. Bu o'zaro ishonch, aloqa va hamkorlikni mustahkamlaydi. Ota-onalar bolalar bilan uyda sifatli shug'ullanishni o'rganadi, natijada tarbiya samaradorligi ortadi.

5. **Ta'limda hududiy tenglikka erishish yo'lida ijobiy o'zgarishlar yuz beradi** Texnologik vositalar, raqamli platformalar, onlayn o'quv resurslaridan foydalanish orqali respublika bo'ylab maktabgacha ta'lim sifati nisbatan tenglashtiriladi. Qishloq va chekka hududlarda ham zamonaviy pedagogik yondashuvlar qo'llaniladi, bu esa hududlar o'rtasidagi ta'lim farqini kamaytiradi.

6. **Ta'lim tizimining xalqaro standartlarga moslashuvi ta'minlanadi** Innovatsion texnologiyalarni qo'llash orqali maktabgacha ta'lim tizimi xalqaro metodikalarga yaqinlashadi. Bu esa O'zbekiston ta'lim tizimining xalqaro reytinglarda yuqorilashiga, xorijiy investorlar va tashkilotlar bilan hamkorlikning kuchayishiga zamin yaratadi.

7. **Raqamli ta'lim muhitining shakllanishi va saqlanishi** Elektron resurslar, onlayn platformalar, mobil ilovalar va sun'iy intellekt elementlarini joriy etish orqali uzluksiz va sifatli ta'lim muhiti yaratiladi. Bunday raqamli muhit pandemiya yoki boshqa favqulodda vaziyatlarda ham ta'lim jarayonini to'xtatmasdan davom ettirish imkonini beradi.

XULOSA:

Innovatsion pedagogik texnologiyalarni maktabgacha ta'lim tizimiga joriy etish bolalarning har tomonlama barkamol bo'lib voyaga yetishiga xizmat qiladi. Bu nafaqat ta'lim sifati, balki jamiyatning intellektual salohiyatini oshirishga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu bois pedagog kadrlarning malakasini oshirish, zaruriy texnik baza bilan ta'minlash va samarali metodlarni amaliyotga joriy etish dolzarb vazifalardandir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi PQ-4477-sonli "Maktabgacha ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi to'g'risida"gi qarori.
2. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi rasmiy veb-sayti: www.maktab.edu.uz
3. Yo'ldosheva, D. (2022). *Maktabgacha ta'limda innovatsion texnologiyalar*. Toshkent: Ilm Ziyo nashriyoti.
4. Ashurova, N. (2021). *Zamonaviy pedagogik texnologiyalar asoslari*. Toshkent: Fan va texnologiya
5. N. N. Norqulova, R. A. Otaxanova. (2020). "O'zbekistonda maktabgacha ta'limda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini qo'llashning metodik asoslari". – *Pedagogika va psixologiya* jurnali, №4(58), 15–20-bet
6. Montessori, M. (2004). *The Montessori Method*. New York: Schocken Books.
7. Edwards, C., Gandini, L., & Forman, G. (2011). *The Hundred Languages of Children: The Reggio Emilia Experience in Transformation*. Praeger.
8. Bybee, R. W. (2013). *The Case for STEM Education: Challenges and Opportunities*. NSTA Press.
9. UNESCO (2018). *Early Childhood Care and Education (ECCE) – Global Report*. Paris: UNESCO Publishing.
10. Mishra, P., & Koehler, M. J. (2006). "Technological Pedagogical Content Knowledge: A Framework for Teacher Knowledge". *Teachers College Record*, 108(6), 1017–1054.